

Sygn. akt V ACa 150/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Roman Kowalkowski
Sędziowie:	SA Maria Sokołowska SO del. Mariusz Struski (spr.)
Protokolant:	sekretarz sądowy Aleksandra Cwiek

po rozpoznaniu w dniu 30 kwietnia 2014 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa J. T. (1)

przeciwko J. T. (2)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 26 listopada 2013 r. sygn. akt I C 1050/10

I. oddała apelację;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy

Sygn. akt V A Ca 150/14

UZASADNIENIE

Powódka J. T. (3) domagała się zobowiązania pozwanego J. T. (2) do złożenia oświadczenia woli - zgodnie z żądaniem pozwu- o treści (...)” oraz zasądzenia kosztów procesu.

W uzasadnieniu powódka podała, że została podstępnie wprowadzona w błąd przez pozwanego, że (...) i dlatego wyraziła zgodę na zawarcie umowy zmiany, na podstawie której pozwany odzyskał połowę domu przy ul. (...) w T. , a powódka odzyskała udział wynoszący (...) części we własności nieruchomości w Ł., które to nieruchomości strony na podstawie umowy z dnia (...) przeniosły w takich właśnie udziałach na rzecz współmałżonków. W ocenie

powódki, zachowanie pozwanego w trakcie prowadzenia pertraktacji ugodowych w sprawie rozwiązania małżeństwa przez rozwód, stanowiło realizację z góry powziętego planu osiągnięcia jak największych korzyści majątkowych, przy jednoczesnym założeniu, że nie dotrzyma on warunków ugody w sprawie rozwiązania małżeństwa bez orzekania o winie. (k. 2-7)

W odpowiedzi na pozew pozwany J. T. (2) wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwany podniósł, że nieprawdą jest, iż wyrażenie przez niego zgody na rozwód bez orzekania o winie było uzależnione od korzystnego dla niego rozstrzygnięcia w sprawach majątkowych. Pozwany podał, że zależało mu, aby strony zniosły współwłasność obu nieruchomości, ale na takim rozwiązaniu zależało też powódce, która nie chciała mieć w przyszłości żadnych powiązań finansowych z pozwanym, zwłaszcza, (...) Decyzja o zawarciu umowy zamiany była obustronna i była dla obu stron korzystna. Pozwany wyraził zgodę na (...) które dotyczyły okresu sprzed maili, które odzyskał z komputera powódki. Pozwany złożył więc apelację od wyroku wnosząc w niej o orzeczenie (...), którą następnie cofnął z uwagi na obawy związane z zerwaniem kontaktów z córką J., która była pod wpływem powódki i odsunęła się od pozwanego, (k. 31 - 33)

Sąd Okręgowy w T. wyrokiem z dnia w dniu 12 listopada 2013r sygn. akt IC 1050/10 po rozpoznaniu, powództwa J. T. (1) przeciwko J. T. (2) zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli w pkt I oddalił powództwo, zaś w pkt II zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 7234 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Wydanie wyroku Sąd pierwszej instancji poprzedził ustaleniami według, których w dniu (...)

W dniu 6 maja 1993r. strony zawarły majątkową umowę małżeńską wyłączającą wspólność ustawową, i oświadczyły, że każdy z małżonków zachowuje zarówno majątek nabyty przed zawarciem małżeństwa, jak i majątek nabyty później, bez względu na sposób i tytuł nabycia oraz zarządza i rozporządza całym swoim majątkiem.

Powódka była właścicielką niezabudowanej nieruchomości położonej w Ł., gm. Z., stanowiącej działkę nr (...) o pow. 5.5600 ha, dla której Sąd Rejonowy w T. prowadzi księgę wieczystą (...). Pozwany był właścicielem zabudowanej nieruchomości położonej w T. przy ul. (...), stanowiącej działkę nr (...) o pow. 0.0240 ha, dla której Sąd Rejonowy w T. prowadzi księgę wieczystą (...)

W dniu (...) strony zawarły umowę w trybie art. 453 kc. i umowę zamiany. Na podstawie tej umowy pozwany w celu zwolnienia się z długu w kwocie 55.000zł. na podstawie art. 453 kc., przeniósł na powódkę udział wynoszący (...) części we własności nieruchomości położonej w T. przy ul. (...) oraz przeniósł na powódkę udział wynoszący (...) części we własności wyżej opisanej nieruchomości, a powódka w zamian przeniosła na pozwanego udział wynoszący (...) części we własności nieruchomości położonej w Ł., gm. Z.. Strony zgodnie oświadczyły, że umowa zamiany następuje bez dopłaty wskutek ekwiwalentnej wartości nieruchomości.

W dniu 18.01.2010 r. powódka wniosła do Sądu Okręgowego w T.(...)

(...). W ich wyniku strony doszły do porozumienia, zgodnie z którym pozwany oświadczył, że jeżeli powódka wyrazi zgodę na dokonanie umowy zamiany, w wyniku której on odzyska połowę domu przy ul. (...) w T., a powódka odzyska udział wynoszący (...) części w niezabudowanej nieruchomości w Ł., bez obowiązku dopłaty, to pozwany (...)

W dniu 31 marca 2010r. strony stawiły się u notariusza w celu zawarcia uzgodnionej umowy zamiany. Po spisaniu umowy przez notariusza, strony podpisały akt notarialny i udały się do Sądu na rozprawę (...) (...) W dniu 31 marca 2010 roku Sąd Okręgowy w T. rozwiązał małżeństwo J. T. (1) i J. T. (2)(...) Po ogłoszeniu wyroku strony stawiły się ponownie u notariusza , gdzie po złożeniu oświadczeń, że podtrzymują dokonane uzgodnienia, notariusz podpisała umowę zamiany.

W dniu 19.04.2010 r. pozwany wniósł apelację od powyższego wyroku, w której cofnął swoją zgodę na (...) W uzasadnieniu apelacji pozwany podał, iż po wydaniu wyroku przez Sąd I instancji dowiedział się o nowych okolicznościach związanych z zachowaniem powódki, tj. , (...).

W piśmie z dnia 29.04.2010 r. skierowanym do pozwanego, powódka złożyła oświadczenie, że uchyła się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli złożonego w formie aktu notarialnego - umowy zamiany z dnia 31.03.2010 roku, podnosząc, że pozwany podstępnie wprowadził ją w błąd. W związku z uchyleniem się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli powódka wezwała pozwanego do stawienia się w dniu 07.05.2010r. u notariusza celem zawarcia stosownego aktu notarialnego.

Pismem z dnia 02.07.2010r. pozwany cofnął apelację wniesioną (...). W uzasadnieniu pozwany podał, że po wniesieniu apelacji córka stron, która jest pod wpływem powódki zerwała z nim wszelkie kontakty. Z uwagi na to, że jego osobiste relacje z córką są dla niego ważniejsze niż rozstrzygnięcie po jego myśli (...), pozwany cofnął apelację licząc na poprawę relacji z córką. Postanowieniem z dnia 27.07.2010r. Sąd Apelacyjny w (...) umorzył postępowanie apelacyjne. (...)

Dnia 17 sierpnia 2010 roku powódka złożyła przeciwko pozwanemu zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa na jej szkodę polegającego na „włamaniu” w okresie od 29.02.2010r. do 11.03.2010r. i na przełomie kwietnia i maja 2010 r. do jej komputera i uzyskaniu prywatnej i służbowej korespondencji mailowej, tj. o czyn z art. 367 § 1 i 4 kk. Pozwany został uniewinniony od popełnienia obu zarzucanych mu czynów. W uzasadnieniu wyroku Sąd stwierdził, że J. T. (3) składała sprzeczne i niekonsekwentne zeznania przeciwko mężowi, co świadczy o tym, że była zdecydowana na spowodowanie wszczęcia postępowania karnego przeciwko niemu i kierowała się przy tym emocjami związanymi z poważnym konfliktem między stronami.

Mając na uwadze powyższe ustalenia Sąd a quo zważył, że ustalony stan faktyczny był w zasadzie bezsporny i został ustalony na podstawie dowodów z dokumentów i zeznań świadków. Sąd podkreślił, że dał wiarę zeznaniom świadków albowiem były jasne, spójne, logiczne, a nadto korespondowały z tym co wynika z dowodów z dokumentów. Sąd pominął dowód z przesłuchania stron albowiem po przeprowadzeniu dotychczasowego postępowania dowodowego uznał, iż wszystkie okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy zostały już dostatecznie wyjaśnione. Za wiarygodne uznał dowody z dokumentów urzędowych, albowiem żadna ze stron nie kwestionowała ich prawdziwości, nie istniały podstawy aby je zakwestionować. Sąd pominął dowód z opinii biegłego (k. 253), albowiem dowód nie miał znaczenia dla rozstrzygnięcia kwestii występowania podstępnego działania po stronie pozwanego i doprowadziłby jedynie do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania.

Ocenę prawną żądania Sąd meriti rozpoczął od wskazania, że powódka domagała się zobowiązania pozwanego do złożenia oświadczenia woli o treści wskazanej w pozwie, twierdząc, że pozwany wprowadził ją podstępnie w błąd.

W myśl art. 84 kc w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Błąd jest to wada oświadczenia woli, polegająca na tym, że składający je działa pod wpływem niezgodnego z prawdą wyobrażenia

o rzeczywistości lub jej elemencie albo pod wpływem braku takiego wyobrażenia. Zgodnie z art. 88 kc uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej

osobie pod wpływem błędu, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie, a uprawnienie do uchylenia się wygasa z upływem roku od wykrycia błędu. Stosownie do treści art. 86§1 kc. jeżeli błąd wywołała druga osoba podstępnie, uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu może nastąpić także wtedy, gdy błąd był nieistotny, jak również wtedy gdy nie dotyczył treści czynności prawnej.

Zdaniem Sądu Okręgowego, bez wątplenia nie wystąpił błąd co do treści czynności prawnej. Można natomiast rozważać, że był błąd wywołany podstępnie i dotyczący motywacji. Według pozwu strony zawarły porozumienie polegające na tym, że pozwany wyrazi zgodę na (...), jeśli dojdzie do umowy zamiany. W taki sposób porozumienie zostało to zrealizowane. Aby mówić o podstępie powódka musiałaby udowodnić, że w chwili dokonywania uzgodnień co (...i) zamiany zamiarem pozwanego było doprowadzenie do sytuacji takiej, że dojdzie do umowy zamiany, a później pozwany doprowadzi do zmiany wyroku i (...), (art. 6 kc). Samo twierdzenie strony powodowej, że pozwany wprowadził ją w błąd, nie jest dowodem. Ujemne skutki nieprzedstawienia dowodu obciążają stronę, która nie

dopełniła ciężącego na niej obowiązku. Podkreślił to Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 grudnia 1996 r., I CKU 45/96 (OSNC 1997, nr 5-6, poz. 76), stwierdzając, że przy rozpoznawaniu sprawy na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego rzeczą Sądu nie jest zarządzenie dochodzenia w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie ani też Sąd nie jest zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 kpc). Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach, a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie spoczywa na stronie, która z tych faktów wywodzi skutki prawne.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do uznania, że pozwany wprowadził powódkę podstępnie w błąd. Dowody z dokumentów, które zostały przeprowadzone w toku procesu nie potwierdzają wersji podawanej przez powódkę. Są to w istocie akty notarialne i odpisy ksiąg wieczystych, które obrazują przesunięcia majątkowe w obrębie majątków stron. Z kolei lektura dowodów z dokumentów (...), o których przeprowadzenie wносиła powódka nie pozwala przyjąć, że pozwany działał podstępnie. Z powyższego materiału dowodowego wynika, że pozwany decydując się na wniesienie apelacji działał impulsywnie i nagle, a nie w wyniku zaplanowanego podstępnego działania. Powódka nie zgłaszała innych wniosków dowodowych na okoliczność wprowadzenia jej w błąd przez pozwanego. Przesłuchani w sprawie świadkowie zostali zawnioskowani przez pozwanego, Świadek L. S. potwierdził, że pozwany dopiero (...)dowiedział się o tym, iż jego żona była aż tak nielojalna, ponadto zmiana wyroku wydanego przez jakikolwiek sąd nie jest uzależniona tylko i wyłącznie od woli strony, ponieważ pozwany wnosząc apelację nie mógł mieć pewności, czy Sąd Apelacyjny uwzględniłby apelację, a nawet jeśli tak by się stało i wyrok zostałby uchylony to nie oznacza, że przy ponownym rozpoznaniu (...) został zmieniony na skutek apelacji pozwanego można by rozważać jego podstęp, ewentualnie badać w sposób szczegółowy okoliczności polegające na tym, że dopiero po wydaniu wyroku pozwany poznał (...), które usprawiedliwiałyby to, że mimo porozumienia pozwany wniósł apelację. W chwili, gdy powódka składała oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli wyrok nadal był w kształcie nadanym mu przez Sąd I instancji i w takim kształcie się uprawomocnił. Wydanie wyroku uwzględniającego powództwo w niniejszej sprawie doprowadziłoby do sytuacji, że mimo zawartego porozumienia między stronami i prawomocności wyroku rozwodowego w kształcie uzgodnionym przez strony drugi element porozumienia, czyli umowa zamiany zostałaby podważony i powstałaby sytuacja sprzeczna z porozumieniem.

Reasumując Sąd uznał powództwo za bezzasadne i oddalił je orzekając o tym w pkt I sentencji wyroku.

Okosztach procesu orzekł zaś po myśli art. 98 §1 i 3 k.p.c., stosując zasadę odpowiedzialności za wynik sprawy, obciążając powódkę obowiązkiem zwrotu wszystkich kosztów procesu poniesionych przez pozwanego, na które składały się wynagrodzenie pełnomocnika będącego adwokatem (7 200zł) oraz opłata skarbową od pełnomocnictw (2 17zł. = 34 zł.).

Apelację od powyższego wyroku wywiodła strona powodowa, zarzucając Sądowi pierwszej instancji:

-błąd w ustaleniach faktycznych, przyjęty za podstawę orzeczenia, polegający na przyjęciu, że działanie pozwanego J. T. (2), polegające na zawarciu wraz z powódką J. T. (1). w dniu 31 marca 2010 r. notarialnej umowy zamiany, nie było działaniem podstępnym ani działaniem mającym wprowadzić powódkę w błąd, pomimo tego, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy prowadzi do wniosku przeciwnego, - naruszenie przepisu prawa procesowego, tj. art. 217 § 2 k.p.c., które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, poprzez bezzasadne oddalenie wniosku dowodowego z przesłuchania stron, na okoliczność zawarcia umowy zamiany z dnia 31 marca 2010 r. oraz zamiaru podstępnego wprowadzenia w błąd powódki przez pozwanego, pomimo, że dowód z tego przesłuchania miałby kluczowe znaczenie dla ustalenia świadomości powódki co do dokonania przedmiotowej czynności prawnej oraz zamiaru z jakim działał pozwany J. T. (2).

Mając na uwadze podniesione powyżej zarzuty powódka wniosła o dopuszczenie

i przeprowadzenie przez Sąd drugiej instancji dowodu z przesłuchania stron, zmianę wyroku Sądu Okręgowego w T. poprzez uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje w łącznej kwocie 23.867,00 zł., ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku

i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w T., pozostawiając temu Sądowi do rozstrzygnięcia kwestię kosztów sądowych w tym koszty zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Strona pozwana żądała oddalenia apelacji jako oczywiście bezzasadnej i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Apelacja jest bezzasadna.

Sąd Okręgowy poczynił pełne i prawidłowe ustalenia faktyczne, które oparł na materiale dowodowym wynikającym z wniosków dowodowych przedstawionych przez obie strony procesu. Z tego względu, ustalenia faktyczne wskazujące na okoliczności zawarcia kwestionowanego kontraktu i jego treść oraz wzajemny wpływ stron na brzemienne łączącej je umowy, Sąd Apelacyjny czyni podstawą własnego rozstrzygnięcia. Sąd a quo na podstawie dokonanych ustaleń wyciągnął następnie wnioski prawne, który również zasługują na akceptację.

Chybiony jest zarzut naruszenia przepisu art. 217 § 2 k.p.c., który według apelacji mógł mieć wpływ na wynik rozstrzygnięcia w sprawie, poprzez bezzasadne oddalenie wniosku dowodowego z przesłuchania stron, na okoliczność zawarcia między nimi umowy zamiany z dnia 31 marca 2010 r. oraz zamiaru podstępного wprowadzenia w błąd powódki przez pozwanego. W opinii Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe weryfikując potrzebę przeprowadzenia określonych dowodów przez pryzmat przydatności dla rozpoznania istoty sprawy (art. 227 k.p.c.).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, uszło uwadze apelacji, że okoliczności mające uzasadniać żądanie pozwu zostały oparte na twierdzeniu o działaniu pozwanego w warunkach kwalifikowanego błędu, o którym stanowi dyspozycja przepisu z art. 86 § 1 k.c. Jest to zrozumiałe, ponieważ odesłanie do kwestii motywacji, woli w podjęciu określonej czynności prawnej w sytuacji, gdy była ona zawarta w formie aktu notarialnego, gdyby odnosiło się do zwykłego błędu, o którym stanowi przepis art. 84 k.c., nie mogłoby odnieść żadnego skutku prawnego. Kwestia motywacji istniejąca po stronie powodowej przy zawarciu czynności prawnej, wpływ pozwanego na proces decyzyjny powódki, na jej pobudkę mogły być badane wyłącznie przez udowodnienie podstępnego działania pozwanego. W przypadku podstępu prawnie doniosłym może być bowiem błąd w sferze motywacyjnej ale przesłanką uchylenia się od skutków oświadczenia woli z powodu błędu wywołanego podstępnie byłoby istnienie związku przyczynowego pomiędzy złożeniem oświadczenia woli a pozostawianiem przez składającego w takim błędzie. Sąd a quo słusznie więc zauważył, że aby mówić o podstępie powódka musiała udowodnić, że w chwili dokonywania uzgodnień co(...)i zamiany, zamiarem pozwanego było doprowadzenie do sytuacji takiej, że dojdzie do umowy zamiany, a później pozwany doprowadzi do zmiany wyroku i orzeczenia (...). Tymczasem powództwo odsyłało we wnioskach dowodowych do okoliczności wynikających z umów notarialnych oraz dokumentacji zawartej w aktach rozwodowych czyli zdarzeń niekwestionowanych przez stronę pozwaną, które w istocie nie miały znaczenia dla wykazania podstępu leżącego po stronie pozwanej. Ciężar dowodu spoczywający na powódce nie został właściwie przygotowany i zrealizowany (art. 6 k.c. i 232 k.p.c). Osobiste przekonanie strony powodowej o innym stanie rzeczy jest niewystarczające dla przyjęcia za wykazane faktów istotnych dla rozstrzygnięcia w sprawie. W tym miejscu należy zauważyć, że potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego z udziałem stron, którego zaniechanie apelacja zarzuca i czyni podstawą żądań apelacyjnych, była wynikiem działania Sądu Okręgowego z urzędu. To sąd z własnej inicjatywy wydał decyzję o przesłuchaniu stron, ale przed zamknięciem rozprawy wycofał się z niej. Sąd meriti pominął dowód z przesłuchania stron (k. 389). Postanowienie wydane zostało w obecności pełnomocnika strony powodowej, który nie zakwestionował decyzji sądu w trybie art. 162 k.p.c. Skoro celem regulacji z art. 162 k.p.c. jest pobudzenie inicjatywy strony w doprowadzeniu do szybkiego usunięcia dostrzeżonych przez nią naruszeń przepisów postępowania i umożliwienie sądowi niezwłocznego

naprawienia błędu, to strona, która we właściwym czasie nie zgłosiła odpowiedniego zastrzeżenia, nie może powoływać się na rzekome uchybienia procesowe Sądu pierwszej instancji dopiero po raz pierwszy w środku zaskarżenia. Strona powodowa nie może zatem skutecznie zarzucać w apelacji uchybienia przez Sąd pierwszej instancji przepisom postępowania, mającego przez to mieć wpływ na treść ustaleń faktycznych, jeżeli nie zwróciła uwagi Sądu na to uchybienie. W konsekwencji, żądanie przeprowadzenia tego dowodu przed Sądem drugiej instancji nie mogło odnieść zamierzonego skutku. Jednocześnie wobec treści przepisu art. 381 k.p.c. ponowione żądanie dowodowe tej treści zostało przez Sąd drugiej instancji oddalone. Podobnie, jak w przypadku zachowania Sądu Okręgowego względem dowodu z przesłuchania stron, oddalenie przez Sąd Apelacyjny wniosku dowodowego zawartego w apelacji powódki, nie zostało zakwestionowane w trybie art. 162 k.p.c.

Powyższe prowadzi do konstatacji, że zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy był kompletny, zaś oceniony w granicach określonych dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c., był wystarczający do wydania rozstrzygnięcia. Jednocześnie analiza materiału dowodowego przeprowadzona przez Sąd a quo, z odesłaniem w sposób logiczny i przekonujący do wyjaśnienia motywów, którymi kierował się pozwany, gdy wywodził apelację w sprawie o rozwód, a następnie ją cofnął z powodu sytuacji rodzinnej, a w szczególności zachowania się córki względem niego powoduje, że apelację uznać należało za bezzasadną.

Z tych racji, Sąd Apelacyjny orzekł, jak w pkt I. (art. 385 k.p.c.).

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto, jak w pkt II na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z 98 k.p.c. i 391 § 1 k.p.c. przy zast. i § 6 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.